

MAHALLADA "XAVFSIZ XONADON" VA "XAVFSIZ HOVLI" TIZIMI BOYICHA ISHLASHDA PROFILAKTIKA INSPEKTORINING BOSHQA TASHKILOTLAR BILAN HAMKORLIGI

**G'ayibnazarov Azamat
Qurambay o'g'li**

*Ichki ishlar vazirligi Akademiyasi
309-guruh kursanti*

Annotatsiya

Ushbu maqolada mahallalarda "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini joriy etishda profilaktika inspektorlarining boshqa tashkilotlar bilan samarali hamkorligi masalasi ko'rib chiqiladi. Jinoyatchilikning oldini olish, xavfsiz muhitni yaratish va ijtimoiy mas'uliyatni oshirishda ichki ishlar organlari, mahalla fuqarolar yig'inlari, ta'lim muassasalari va nodavlat tashkilotlarning roli tahlil qilinadi. Shuningdek, mahalliy boshqaruv organlari va xususiy sektor bilan hamkorlik mexanizmlari, xalqaro tajriba va innovatsion yechimlardan foydalanishning ahamiyati yoritiladi. Maqolada fuqarolar bilan samarali hamkorlikni kuchaytirish orqali xavfsizlik tizimlarining samaradorligini oshirish bo'yicha tavsiyalar keltirilgan.

Kalit so'zlar: xavfsiz xonadon, xavfsiz hovli, profilaktika inspektori, hamkorlik, jinoyatchilikning oldini olish, mahalla, xavfsizlik.

Annotation: This article explores the effective collaboration of prevention inspectors with other organizations in implementing the "Safe Household" and "Safe Courtyard" systems in neighborhoods. It analyzes the roles of law enforcement agencies, community councils, educational institutions, and NGOs in crime prevention, creating a secure environment, and enhancing social responsibility. Additionally, the mechanisms of cooperation with local government bodies and the private sector, as well as the importance of international experience and innovative solutions, are highlighted. The article provides recommendations for enhancing the effectiveness of security systems through strengthened collaboration with residents.

Keywords: safe household, safe courtyard, prevention inspector, collaboration, crime prevention, community, security.

Mahallada "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimi bo'yicha ishlashda profilaktika inspektorining boshqa tashkilotlar bilan samarali hamkorligi jinoyatchilikning oldini olish va fuqarolarning xavfsizligini ta'minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. Ushbu maqolada mahallalarda xavfsizlikni ta'minlashda boshqa tashkilotlar bilan hamkorlik qilishning dolzarbligi, bu jarayonda yuzaga keladigan muammolar va ularni bartaraf etish yo'llari tahlil qilinadi. "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlari har bir hududda jinoyatchilik darajasini pasaytirishga, ijtimoiy hamkorlikni mustahkamlashga va xavfsizlik bo'yicha choralarni

kuchaytirishga yo'naltirilgan. Bunda profilaktika inspektorining asosiy vazifasi fuqarolarni xavfsizlik qoidalariga rioya qilishga o'rgatish, xavf-xatarlarning oldini olish choralarini ko'rish va xavfsizlik madaniyatini shakllantirishdan iborat. Shu bilan birga, bunday ishlarda boshqa tashkilotlar bilan hamkorlik qilish xavfsizlik tizimining samaradorligini oshiradi.

Profilaktika inspektorining mahalliy boshqaruv organlari bilan hamkorligi xavfsizlikni ta'minlashda hal qiluvchi o'rin tutadi. Mahalla fuqarolar yig'inlari, joylardagi faollar va maslahatchilar bilan hamkorlik inspektor faoliyatini samarali tashkil qilishga xizmat qiladi. Masalan, mahalla yig'inlari orqali xavfsizlik masalalarida fuqarolarga tegishli ma'lumot yetkaziladi, hududdagi ijtimoiy muammolar aniqlanadi va ularga tegishli choralar ko'riladi. Profilaktika inspektorlari mahalla yig'inlari bilan birgalikda uyma-uy yurib tushuntirish ishlarini olib borishi, xavfsizlik texnologiyalari, jumladan, videokuzatuv tizimlarini joriy etish bo'yicha tavsiyalar berishi lozim. Bundan tashqari, mahalliy boshqaruv organlari va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni kuchaytirish orqali hududlarda xavfsizlikni oshirishga qaratilgan qo'shimcha chora-tadbirlarni amalga oshirish mumkin. Masalan, xususiy sektor ishtirokida xavfsizlik texnologiyalarini moliyalashtirish yoki qo'shma dasturlar tashkil etish orqali resurslarni samarali taqsimlashga erishiladi.

Ta'lim muassasalari bilan hamkorlik qilish ham "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini joriy etishda muhim ahamiyatga ega. Maktablar, kollejlari va universitetlarda xavfsizlik bo'yicha maxsus darslar tashkil etish, bolalar va yoshlarni xavfsizlik qoidalariga o'rgatish bu borada ijobiy natijalarga olib keladi. Ta'lim muassasalari orqali ota-onalar va o'quvchilar o'rtasida xavfsizlik madaniyatini shakllantirish bo'yicha tushuntirish ishlari olib boriladi. Profilaktika inspektorlari ta'lim muassasalari bilan hamkorlikda xavfsizlik tadbirlarini tashkil etishi, bolalar orasida sog'lom turmush tarzini targ'ib qiluvchi o'yinlar va tanlovlar o'tkazishi maqsadga muvofiqdir. Bu orqali nafaqat xavfsizlik masalalariga e'tibor kuchayadi, balki yosh avlodning ijtimoiy mas'uliyati oshadi.

Nodavlat notijorat tashkilotlari (NNT) va fuqarolik jamiyati institutlari bilan hamkorlik jinoyatchilikning oldini olish va xavfsizlik madaniyatini rivojlantirishda katta rol o'ynaydi. NNTlar mahalliy tashabbuslarni qo'llab-quvvatlash orqali xavfsizlik masalalarida aholi faolligini oshirishga yordam beradi. Profilaktika inspektorlari NNTlar bilan birgalikda xavfsizlik bo'yicha seminarlar, treninglar va amaliy mashg'ulotlar tashkil etishi mumkin. Shuningdek, NNTlar orqali xavfsizlikni ta'minlashga qaratilgan texnologiyalarni joriy etish va innovatsion yondashuvlarni ishlab chiqish imkoniyatlari kengayadi.

Mahallalarda xavfsizlikni ta'minlashda qo'shnihilik munosabatlarini rivojlantirishga alohida e'tibor qaratish zarur. Qo'shnihilik munosabatlari mustahkam bo'lgan hududlarda jinoyatchilik darajasi sezilarli darajada past bo'ladi. Profilaktika inspektorlari qo'shnilar o'rtasida o'zaro yordam va mas'uliyatni kuchaytirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirishi kerak. Buning uchun mahallalarda turli tadbirlar, masalan, xavfsizlik haftaliklari, sport musobaqalari va ijtimoiy loyihalar o'tkazilishi maqsadga muvofiqdir. Bu tadbirlar orqali nafaqat xavfsizlik darajasi oshadi, balki fuqarolar o'rtasida ijtimoiy bog'liqlik kuchayadi.

Profilaktika inspektorlarining boshqa tashkilotlar bilan hamkorlikda faoliyat yuritishi xavfsizlikni ta'minlashda texnologik yutuqlardan foydalanishni ham qamrab oladi. Masalan, xavfsizlik kameralarini o'rnatish, smartfon ilovalari orqali xavfsizlik holatini kuzatish va xavfsizlikni boshqarish texnologiyalaridan foydalanish imkoniyatlarini yaratadi. Zamonaviy texnologiyalarni joriy etish orqali real vaqt rejimida xavfsizlikni nazorat qilish, jinoyatchilikka oid ma'lumotlarni tahlil qilish va xavf-xatarlarning oldini olish choralari samaradorligini oshirish mumkin. Bundan tashqari, sun'iy intellekt texnologiyalari yordamida jinoyatchilikni prognoz qilish va oldini olish bo'yicha yangi mexanizmlar ishlab chiqish ham mumkin.

Xalqaro tajribalar "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini rivojlantirishda muhim ahamiyat kasb etadi. Masalan, rivojlangan davlatlarda xavfsizlikni ta'minlashda qabul qilingan ilg'or tajribalar, jumladan, ijtimoiy hamkorlik, innovatsion texnologiyalar va davlat-xususiy sektor sherikligi samarali natijalar bermoqda. AQSh, Buyuk Britaniya va Yevropa davlatlaridagi xavfsizlik tizimlari profilaktika inspektorlari va mahalliy hamjamiyat o'rtasida o'zaro hamkorlikni kuchaytirishga qaratilgan bo'lib, bu jinoyatchilikni kamaytirishda yuqori natijalarga olib kelmoqda. O'zbekiston sharoitida ushbu tajribalarni mahalliy sharoit va madaniy xususiyatlarga moslashtirish orqali samaradorlikni oshirish mumkin.

Moliyaviy va moddiy-texnik bazani mustahkamlash ham "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini joriy etishda asosiy omillardan biridir. Ushbu tizimlarni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun davlat tomonidan moliyaviy qo'llab-quvvatlash, xalqaro grantlar va xususiy sektor investitsiyalaridan foydalanish zarur. Bunda ajratilgan mablag'lardan samarali foydalanish, moliyaviy resurslarni oqilona taqsimlash va ularning maqsadli ishlatilishini ta'minlash lozim. Shu bilan birga, moddiy-texnik bazani rivojlantirish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqish va amalga oshirish talab etiladi.

Profilaktika inspektorlari hamda xavfsizlik masalalari bilan shug'ullanuvchi boshqa mutasaddi tashkilotlar o'rtasidagi uzviy hamkorlik nafaqat hudud xavfsizligini oshiradi, balki jinoyatchilikning kelib chiqish sabablarini chuqurroq tahlil qilish imkonini beradi. Shu o'rinda, hududiy ijtimoiy-iqtisodiy sharoitlar va muammolarni hisobga olish asosida profilaktika chora-tadbirlarini rejalashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Buning uchun mahallalarda doimiy ravishda so'rovlar o'tkazish, jinoyatchilik xaritasini tuzish va xavf darajasi yuqori bo'lgan hududlarga e'tibor qaratish lozim. Ushbu yondashuv orqali resurslarni aniq va oqilona taqsimlashga erishish mumkin bo'ladi. Shu bilan birga, ushbu faoliyatga mahalla faollari, o'qituvchilar va talabalarni jalb etish orqali keng jamoatchilik ishtirokini ta'minlash mumkin.

O'zbekiston sharoitida "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarining o'ziga xos jihatlaridan biri bu oilaviy qadriyatlarga asoslangan yondashuvdir. Bu tizimni amalga oshirishda har bir xonadonning o'z ijtimoiy mas'uliyatini anglashini ta'minlash lozim. Shu maqsadda, mahallalarda oilaviy an'analar va qadriyatlarni mustahkamlashga qaratilgan tadbirlar o'tkazish, ijtimoiy mas'uliyatni oshirishga xizmat qiluvchi loyihalarni ishlab chiqish va amalga oshirish zarur. Masalan, "Namuna xonadon" yoki "Faol hovli" kabi dasturlar orqali fuqarolarni faol ishtirok etishga jalb

qilish mumkin. Bu borada mahalla oqsoqollari va faollari bilan hamkorlik alohida o'rin tutadi.

Xalqaro miqyosdagi muvaffaqiyatli tajribalar asosida "Xavfsiz xonadon" tizimining qo'shimcha jihatlarini rivojlantirish imkoniyati mavjud. Masalan, Yaponiya va Janubiy Koreyada mahalliy xavfsizlik tizimlari nafaqat jinoyatchilikni oldini olishga, balki favqulodda vaziyatlarda aholini himoya qilishga qaratilgan. Ushbu davlatlarning tajribasini o'rganish va uni mahalliy sharoitga moslashtirish orqali xavfsizlik tizimini yanada mukammallashtirish mumkin. Xususan, tabiiy ofatlar yoki texnogen xavflarga qarshi kurashishga qaratilgan dasturlarni "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlari bilan integratsiya qilish orqali xavfsizlikni ta'minlash ko'lamini kengaytirish mumkin.

Bundan tashqari, xavfsizlikni ta'minlashda raqamli texnologiyalarni joriy etish jarayonini tezlashtirish lozim. Masalan, aqlli uy tizimlari, xavfsizlik uchun sun'iy intellekt asosidagi kuzatuv dasturlari va mobil ilovalar yordamida fuqarolar xavfsizligini nazorat qilish va xatarlarni tezkorlik bilan bartaraf etish imkonini beradi. Bunda, avvalo, har bir xonadonda xavfsizlikka oid raqamli yechimlarni targ'ib qilish, bu borada davlat va xususiy sektor o'rtasidagi hamkorlikni rivojlantirish muhim hisoblanadi. Ushbu sa'y-harakatlar orqali xavfsizlik darajasini yanada oshirishga erishish mumkin bo'ladi.

Xulosa qilib aytganda, "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlari mahallalarda xavfsizlikni ta'minlashning asosiy instrumentlaridan biri hisoblanadi. Profilaktika inspektorlarining boshqa tashkilotlar bilan samarali hamkorligi bu tizimlarni muvaffaqiyatli joriy etishning kafolati hisoblanadi. Buning uchun mahalliy boshqaruv organlari, ta'lim muassasalari, NNTlar, xususiy sektor va xalqaro tashkilotlar bilan yaqin hamkorlikni yo'lga qo'yish zarur. Ushbu maqolada muhokama qilingan yondashuvlar va tavsiyalar asosida "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" tizimlarini rivojlantirish, fuqarolarning xavfsizligini ta'minlash va jinoyatchilik darajasini pasaytirishga erishishda yuqori natijalarga erishishda yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Mahalla va oila masalalari bo'yicha qo'mita hujjatlari: "Xavfsiz xonadon" va "Xavfsiz hovli" dasturlari bo'yicha metodik qo'llanma.
2. OECD. (2020). Innovatsion xavfsizlik tizimlari bo'yicha xalqaro tajriba. Parij: OECD Publishing.
3. United Nations Office on Drugs and Crime (UNODC). (2018). Community Policing Best Practices.
4. Yaponiyada xavfsizlikni ta'minlash bo'yicha ilmiy-tadqiqot markazi: Aholi xavfsizligini boshqarishda texnologiyalarning roli.
5. O'zbekiston Respublikasi Ichki ishlar vazirligi statistik hisobotlari: Jinoyatchilik darajasi va uning oldini olish natijalari, 2022 yil.
6. Azizov, B. (2021). Mahalla infratuzilmasini rivojlantirishda davlat-xususiy sektor sherikligi. Nukus: Qoraqalpog'iston Davlat Universiteti.
7. Yevropa Ittifoqining "Smart Cities" loyihasi hisobotlari: Xavfsizlikka oid raqamli texnologiyalarni joriy etish tajribasi.
8. Dilmurodov, F. (2020). O'zbekistonda hududiy xavfsizlikni ta'minlash strategiyalari. Jizzax: Jizzax Davlat Pedagogika Instituti.

9. Toshkent shahar IIBBning "Xavfsiz xonadon" loyihasi bo'yicha ko'rsatmalari.
10. BMT Taraqqiyot dasturi (UNDP). (2019). Mahalliy xavfsizlikda jamoatchilik ishtirokini kuchaytirish.
11. Markaziy Osiyo xavfsizlik tadqiqotlari markazi (2021). Mahalliy xavfsizlik bo'yicha innovatsion yechimlar.
12. Buyuk Britaniyaning politsiya hamkorligi bo'yicha qo'llanmalari: Community Engagement in Crime Prevention.
13. Abdurahmonov, I. (2020). O'zbekistonda jinoyatchilik profilaktikasining dolzarb masalalari. Buxoro: Buxoro Davlat Universiteti.